

Linköpings universitet
Musikproducentprogrammet
ITN TGTU14
2007-01-25

Norrköpings Symfoniorkester

Vem bestämmer generalprogrammets innehåll?

Författare: Gunnar Hagman
Examinator: Britta Önnegren

Sammanfattning

Efter studier av Norrköpings Symfoniorkesters hemsida och telefonsamtal med dess informationschef, kontaktade jag de som arbetar med orkesterns *generalprogram*.

Rapporten bygger på fem intervjuer där huvudfrågan är: Vem är det som bestämmer *generalprogrammet*. En annan för rapporten viktig fråga är: Hur ser fördelningen ut mellan den traditionella och den nutida musiken i *generalprogrammet*.

Det är inte en person som bestämmer innehållet i *generalprogrammet*. Idag är det en demokratisk process där en mängd personer deltar. Författarens uppfattning är att den nutida musiken spelas för lite i förhållande till den traditionella, men att den nutida musikens andel i *generalprogrammet* kommer att öka i framtiden.

Förord

Den här rapporten handlar om vad som ligger bakom Symfoniorkestern i Norrköpings *generalprogram*. I rapporten använder jag förkortningen *SON*, istället för Norrköpings Symfoniorkester.

Rapporten bygger på intervjuer med informationschef, redaktör, producent, orkesterchef och musiker på *SON*, samt på information från *SONs* hemsida och måldokument.

Jag vill också passa på att tacka alla Er som hjälpt mig på vägen. Lollo Asplund, Stig Jacobsson, Johnny Jannesson, Brynjar Kolbergstrud, Carina Eklöf och Gunnar Possnert. Stort tack för Ert stöd!

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte, mål och metod.....	1
1.3 Avgränsning	1
2. Vem bestämmer innehållet i SONS generalprogram?	1
2.1 Programrådet, ett samråds- och inflytelseorgan	1
2.1.1 Producenten	2
2.1.2 Redaktören	2
2.1.3 Orkesterchefen	3
2.1.4 Musikrepresentanter	3
2.1.5 Informationschefen	3
2.1.6 Bibliotekarien	3
2.1.7 Direktören	3
2.1.8 Finansiering	4
2.2 Den nutida musikens plats i programmet	4
2.3 Nutida musik i framtiden	4
3. Reflektioner	5
3.1 Våra lokala tonsättare	5
3.2 Nutida musik och okänd tonsättare	5
3.3 Ekonomin, hinder och förutsättningar	5
3.4 Till sist	6
4. Ordförklaringar	7
Referenser	8
Bilaga 1. Mål och visioner Norrköpings Symfoniorkester 2003	9

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Det här arbetet går ut på att komplettera min musikproducentutbildning med intryck från musikbranschen.

1.2 Syfte, mål och metod

Syftet med det här arbetet är att främja möten mellan studenter och branschfolk, att utveckla branschkontakter och branschkännedom, samt ge möjligheter att dokumentera och presentera erfarenheter. Metoden är att träffa och lyssna på branschfolk, reflektera kring området språklig kommunikation, skriva en rapport, samt presentera arbetet för klass och lärare.

Min kontakt är med Norrköpings symfoniorkester och där har jag intervjuat följande personer: Lollo Asplund (informationschef), Stig Jacobsson (redaktör), Johnny Jannesson (klarinett), Brynjar Kolbergstrud (trumpet), Carina Eklöf (producent) och Gunnar Possnert (orkesterchef). Kapitel 2 bygger på dessa intervjuer.

Det här är några av de frågor som jag söker svar på i den här rapporten. Vem bestämmer SONS *generalprogram*? Spelas nutida musik? Hur stora chanser har en nutida okänd tonsättare att få sina verk spelade?

1.3 Avgränsning

Den avgränsning som jag gjorde var att fokusera på hur det går till att arbeta fram SONS *generalprogram*, och hur den nutida musiken speglas i *generalprogrammet*, samt att sedan välja ut de medarbetare hos SON som tillsammans med hemsidan representerar mina källor.

2. Vem bestämmer innehållet i SONS generalprogram?

Några av de saker som påverkar innehållet i SONS *generalprogram*.

• Programrådet	Ett samråds- och inflytelseorgan.
• Orkestrens musikaliska inriktning	Det som orkestern är bäst på.
• Ekonomin	Vad har vi råd med?
• Måldokumentet	Vart är vi på väg?
• Entusiaster	Individer som brinner extra för något.

2.1 Programrådet, ett samråds- och inflytelseorgan

Programrådets funktion är att väga samman alla saker som påverkar innehållet till en helhet och sedan skapa *generalprogrammet*. Det konstnärliga, det kommersiella och det politiskt gångbara ska smältas samman. Idag är det här en demokratisk process. För 30-40 år sedan var det direktören, som ensam bestämde *generalprogrammets* innehåll.

Arbetsfördelningen i gruppen är under ständig förändring beroende på vem som är vd och tidsandan i övrigt. Därför är min beskrivning av arbetet inte absolut, utan mer som en ram för hur arbetet kan gå till i stora drag (Författarens anmärkning).

Gruppen är sammansatt av medarbetare som har olika synpunkter på vad man ska spela. Det finns många konkurrerande åsikter om *generalprogrammet*. Här samverkar förste gästdirigent,

direktör, redaktör, producent, orkesterchef, informationschef, bibliotekarie och musikerrepresentanter.

Målsättningen är att under en säsong presentera ett aptitligt smörgåsbord, där man hittar musik från alla epoker av västerländsk konstmusik som passar orkesterns sättning. Det gäller både svensk musik och musik från hela världen. Man ska spela känd musik och den musik som programrådet anser ”borde” vara känd.

Här kommer några fler av de frågor som diskuteras i programrådet. Praktisk variation av verk år från år, den svåra konsten att varken upprepa eller utelämna för mycket. Vad är orkestern bäst på och vilken musik passar dess sättning? Vilka *repertoarverk* ska vi återkomma till i år?

Dirigenternas önskemål, i möjligaste mån ska de göra det de vill göra, för att det ska bli så bra som möjligt. Vilka solister är i ropet? Många solister kräver bokning tre år i förväg och det kan vara svårt att styra deras val av verk. Varieras solistinsatserna för olika instrumentgrupper? Smal musik kräver tillvänjning, hur ska vi lägga upp detta i *generalprogrammet*? Förra årets ändringar i *generalprogrammet*, kan något av det borttagna, passa in i årets *generalprogram*?

Vilka röda trådar eller teman ska vi ha i år? Evenemang där man till exempel har ett franskt tema, och förutom att spela fransk musik även serverar fransk mat i restaurangen. Kräver verken en sättning som är större än vår orkesterns sättning? Oftast räcker inte ekonomin till för att hyra in många ytterligare musiker. Tror vi på det här nu? Det är också mycket viktigt att känna efter att *generalprogrammen* känns rätt. Och hur var publikens reaktioner förra gången vi provade detta?

Praktiska omständigheter, används alla instrument i orkestern, som tubor, klarinetter, slagverk? Vilka förslag på artister verkar intressantast av dem som artistagenturer skickar in.

Som underlag för diskussionerna finns *måldokumentet*, (Bilaga 1), mål och visioner Norrköpings Symfoniorkester. Det är orkesterchefen som ansvarar för *måldokumentet*. Han/hon ska ge direktiv till programrådet, så att besluten, som sedan fattas, också följer detta dokument. Efter samråden i denna grupp är det främst producenten, som fortsätter med att koordinera förslagen till ett konkret *generalprogram*.

2.1.1 Producenten

Producenten har en mycket central roll i arbetet med att färdigställa *generalprogrammet*. I samarbetet mellan programrådets medlemmar är producenten lite av spindeln i nätet. Det handlar om allt från programrådets förslag, till konkreta planer för *generalprogrammets* genomförande i praktiken. Många är beroende av att producentens arbete. Denne gör allt från artistbokningar till att informera bibliotekarien, så att noter finns på plats vid rätt tid för repetitioner och framföranden.

Det är också till producenten som artistagenturer skickar sin information, ofta i form av cd-skivor. Artisterna presenteras tillsammans med sin *repertoar*. De flesta agenturer som är aktuella i dessa fall finns lokaliserade i London.

2.1.2 Redaktören

Hos redaktören handlar det främst om att skriva programtexter och annat informationsmaterial. Vidare ska alla fakta i programbladen kontrolleras. Redaktören är också en musikalisk kunskaps- och erfarenhetsbank, som andra medarbetare kan vända sig till för att få information och fakta inom aktuellt musikområde. Här finns tillgång till en stor samling av konstmusik, som också används när musiker ska lyssna in sig på verk de själva inte tidigare spelat.

2.1.3 Orkesterchefen

Orkesterchefens uppgift är att presentera de olika krav som behöver vägas in när man senare diskuterar vilka dirigenter, solister och tonsättare som ska tillfrågas. Dennes perspektiv sträcker sig från de konstnärliga kraven till hur *generalprogrammet* också ska utvecklas för framtiden.

Ett exempel på direktiv utifrån *måldokumentet* är SONs ambition att bli hela Östergötlands symfoniorkester, (Bilaga 1, sidan 1). Sedan är det programrådet som fortsätter med att ta fram de konkreta programförslag som uppfyller målen från *måldokumentet*.

2.1.4 Musikrepresentanter

I programrådet finns också musikerrepresentanterna, som är utsedda av orkesterns medlemmar. En *konserstmästare* finns också alltid med. I programrådet har de åsikter om föreslagna dirigenter eller kan komma med förslag på intressanta teman eller röda trådar för kommande *generalprogram*. Musikerna har även många kontakter med musiker i andra orkestrar och kan på så vis ta reda på vad de tyckte om ett speciellt verk, en dirigent eller en solist.

Norrköpings Symfoniorkester 2006. Foto Morgan Norman
Källa: SONs hemsida

2.1.5 Informationschefen

Informationschefen informerar om SONs verksamhet och hur den sedan ska presenteras i de olika medierna, som till exempel den information som presenteras via hemsidan, tidningar och informationsblad. Har du någon fråga rörande SON är det ett bra första val att ringa eller mejla till informationschefen. På hemsidan finns alla kontaktuppgifter till SON.

2.1.6 Bibliotekarien

En av bibliotekariens arbetsuppgifter i det här sammanhanget, är att se till att musikerna har de noter de behöver inför repetitioner och framträdanden.

2.1.7 Direktören

Direktören har det yttersta ansvaret för SON och är också konstnärligt ansvarig. I praktiken innebär det att främst jobba med de politiska frågorna och ekonomin i stort. Han/hon ska hålla kontakt och skriva avtal med kommunen, staten eller någon av sponsorerna. Hur mycket direktören själv påverkar det konstnärliga arbetet varierar från individ till individ. Det är något som denne själv kan styra, till exempel låta programrådet ta hela det konstnärliga ansvaret.

2.1.8 Finansiering

SON är en offentlig institution som i huvudsak finansieras med offentliga medel.

Norrköpings kommun, staten, Östergötlands läns landsting och Linköpings kommun är bidragsgivare. De pengar som kommer in via sponsorer är i första hand tänkta att användas för turnéverksamhet. (Bilaga 1, sidan 2)

2.2 Den nutida musikens plats i programmet

Nutida svensk musik är ofta tillgänglig och präglas av glädje, vilket gör den lättspelad för orkestern. Femtio- och sextiotalets experimentella musik är däremot idag nästan helt ute, eftersom både musiker och publik har haft svårt att ta den till sig.

En vanlig metod idag är att krydda den traditionella musiken med små doser nutida musik. Det gör man eftersom publiken tidigare visat att den inte uppskattar stora doser musik den inte känner igen. Att introducera ny musik till en publik som älskar den äldre och välkända musiken är kanske ett omöjligt uppdrag? De flesta av oss behöver tid för att vänja oss vid nya saker. En bra presentation av det nya har visat sig vara en mycket viktig parameter för att ny musik ska accepteras av publiken. Detta kan göras genom att först förbereda publiken med information innan konserten i till exempel radioreklam, i programbladet och dessutom vid själva framförandet. Ett annat grepp som har provats förr i tiden, är att spela samma verk två gånger vid samma tillfälle, före och efter pausen.

En idé, som prövats i Malmö, kallas "Composer in residence". Det är en variant som kanske kan bli aktuellt för Norrköping i framtiden? En tonsättare anställs, under viss tid, och finns på plats bland musiker och medarbetare. Genom mötet mellan musiker och tonsättare kan intressanta idéer komma fram, som specialskrivna verk just för musikerna i SON, osv.

Idag används i SON en metod som går ut på att ny musik läggs in i *generalprogrammet* i små doser, för att inte skrämman bort den fasta publiken. I framtiden finns en önskan att kunna presentera den nya musiken på samma villkor som den välkända, och att ge den nya musiken helt egna evenemang i *generalprogrammet*.

I Stockholm finns något som kallas Tonsättarfestivalen. Det är ett evenemang för nutida musik som efter några första år med svaga publiksiffror, nu är en stor succé. Festivalen hålls i Stockholms konserthus och 2006 stod den tyske tonsättaren Hans Werner Henze i fokus. SON spelade där som enda orkester utanför Stockholm, vilket är ett stort erkännande för Norrköpings Symfoniorkester.

Ett annat forum för svenska tonsättare är de Nordiska Musikdagarna. Det är en av världens äldsta musikfestivaler, startade 1888. Den arrangeras av de nordiska tonsättarföreningarna och pågår i 10 dagar. 2006 hölls den i Reykjavik på Island. Nästa Nordiska Musikdagar kommer att hållas i Norrköping den 29 augusti–1 september 2007 och kommer då att produceras av Föreningen svenska tonsättare.

2.3 Nutida musik i framtiden

Enligt *måldokumentet* ska *generalprogrammet* innehålla nutida musik. (Bilaga 1, sidan 5), Det är dock av olika anledningar svårt att klara av i praktiken, vilket gör att den nutida musiken ofta får finna sig nedprioriterad till förmån för *standardrepertoaren* av kända verk. Det behövs tydligare direktiv för att kunna och våga satsa på okända tonsättare.

3. Reflektioner

Vem är det som bestämmer *SONs generalprogram* då? Det är verkligen en svår fråga som inte enkelt kan besvaras. Det enkla svaret är trots det att det är programrådet som tar fram *generalprogrammet*. Det är inte någon enskild som bestämmer *generalprogrammet* utan det är en fråga om ett demokratiskt arbete.

Spelas nutida musik? De flesta verkar tycka att nutida musik borde spelas ännu mer än vad det görs idag. Även om det spelas en mindre del nutida musik redan idag är min känsla att delen nutida musik sakta men säkert kommer att öka i framtidens *generalprogram*.

Borta bra men hemma bäst! Varför inte ta till sig något som fungerar bra bortan och låta det inspirera till egna storverk hemma i Norrköping? Det är tonsättarfestivalen i Stockholm det handlar om. Den frågan har väckts och idag finns funderingar i *SON* på att hitta en egen variant av festival för nutida musik, som i så fall ska hållas i Norrköping. Vi får se vad framtiden för med sig.

3.1 Våra lokala tonsättare

Har lokala tonsättare någon chans att bli spelade? Det är intressant för *SON* att spela lokala tonsättare, vilket de också gör. Bland annat kan nämnas tonsättarna Franke Blom och David Swärd som båda spelats av *SON*. Idag finns inga nya lokala tonsättare på väg in i *generalprogrammet*, men frågan är alltid aktuell.

3.2 Nutida musik och okänd tonsättare

Det är inte lätt att få nyskriven musik spelad! Till att börja med gäller god planering. Eftersom *SONs* arbete med årets *generalprogram* förmodligen redan är klart, bör man planera för två tre år framåt i tiden.

Presentation av nya verk. Bästa är att använda en inspelning med en riktig orkester och en professionell solist. Själva inspelningskvaliteten är av mindre betydelse; en inspelning med *md-spelare* fungerar bra. Huvudsaken är att få en bra överblick av verket.

En datainspelning är okej. Med datainspelning menas här något *midibaserat* notsystem för utförandet; Orkesterljudet blir oftast otillfredsställande och kvaliteten kan variera betydligt, detta till trots kan *SON* ändå göra sig en tillräcklig uppfattning om verket.

En datainspelning ställer dock betydligt större krav på mottagarens förmåga att ”redigera” inspelningen medan han/hon lyssnar till den, eftersom musiken har en tendens att låta artificiell. I båda alternativen är det naturligtvis smidigt att också erbjuda en länk på internet för lyssning.

3.3 Ekonomin, hinder och förutsättningar

Det kostar att spela nya verk, ibland mer än de gamla kostar eftersom man behöver investera mer tid och pengar på något som är okänt. Dessutom och inte minst, tillkommer en högre risk att publiken kan svika, med minskade intäkter som följd. De samtida kända och spelade tonsättare har det lättare att få sina verk spelade än vad samtida okända och ospelade tonsättare har. I det första fallet vet *SON* hur verken låter, vilken kvalitet de har. *SON* vågar då göra beställningsverk eftersom risken är mindre att verken inte håller önskvärd kvalitet. När det gäller okända och ospelade tonsättare är det svårt för *SON* att bedöma kvaliteten. Eftersom inga inspelningar med riktig orkester finns, blir risktagandet mycket större.

3.4 Till sist

Finns det någon plats för *entusiaster* som vill vara med att påverka *generalprogrammet*? Ja det verkar finnas en möjlighet att påverka *generalprogrammet* i en riktning man brinner för.

Naturligtvis kan inte allt göras på en gång, med tanke på hela orkesterns intresse, fast organisationen verkar ha en god vilja att ta tillvara på entusiasternas glöd. Det jag känner efter mina intervjuer och arbetet med rapporten, är att det finns en stor lust inom *SON* att spela mer av den nutida musiken.

4. Ordförklaringar

Chefdirigent

En *chefdirigents* uppgift är att ha huvudansvaret för orkesterns utveckling rent tekniskt, det vill säga att få orkestern att låta så bra som möjligt.

De Geerhallen

Norrköpings Symfoniorkester har sin hemvist i *De Geerhallen*, i Louis De Geer konsert & kongress.

Entusiaster

I de flesta organisationer finns det människor med lite extra glöd och intresse för något specifikt. Jag har valt att kalla dem *entusiaster* i den här rapporten.

Generalprogram

Generalprogram innefattar hela säsongens program.

Intressenter

De som har ekonomiska intressen av en verksamhet, t.ex. kommun, stat, sponsorer.

Konsertmästare

Konsertmästarens roll är att vara den förmedlande länken mellan orkester och dirigent under repetitionsarbetet på podiet och att spela eventuella orkestersolon.

MD-spelare

Minidisc är ett magneto-optiskt digitalt lagringsmedium, avsedd för ljudbruk.

MIDI

Musical Instrument Digital Interface

Musikalisk inriktning

Det som orkestern är bäst på, med hänsyn till förmåga, klang och sättning, kallas orkesterns musikaliska inriktning.

Måldokumentet,

Måldokumentet innehåller SONs mål och visioner. Ett levande dokument som ska fungera som riktningssgivare och inspiration både innanför och utanför den egna institutionen. (Bilaga 1)

Partitur

Partituret är en översiktlig uppställning av alla stämmorna i ett orkester- eller körverk.

Program

Program säger man för de enskilda konserterna.

Repertoar

Till exempel vad en "solist har på *repertoaren*", det vill säga vilka verk som just den solisten spelar.

SON

Norrköpings Symfoniorkester

Standardrepertoar

Standardrepertoar är verk som återkommer kontinuerligt och som en orkester bör vara förtrogen med.

Referenser

Tryckta källor

Musiklexikon Musikens Värld (1979).. AB kulturhistoriska Förlagen.

Mål och visioner Norrköpings Symfoniorkester 2003

Elektroniska källor

SON, hemsida (2006). [Elektronisk]. Tillgänglig:
<<http://www.symfoniorkestern.nu/> > 2007-01-08

Nordiska musikdagarna
Föreningen Svenska Tonsättare (2006). [Elektronisk]. Tillgänglig:
<<http://www.fst.se/press/index.html> > 2007-01-08

Tonsättarfestivalen
SON, hemsida (2006). [Elektronisk]. Tillgänglig:
<<http://www.symfoniorkestern.nu/press.php?ReleaseID=352>> 2007-01-08

Kolbergsrud, Brynjar, trumpetare (2007). Intervju via e-post, gjord 2007-01-07

Muntlig kommunikation

Asplund, Lollo, informationschef (2006). Intervju gjord 2006, v. 50.

Jacobsson, Stig, redaktör (2006). Intervju gjord 2006-12-18

Jannesson, Johnny, klarinettist (2006). Intervju gjord 2006-12-18

Eklöf, Carina, producent (2006). Intervju gjord 2006-12-19

Possnert, Gunnar, orkesterchef (2006). Intervju gjord 2006-12-22

Bilaga 1. Mål och visioner Norrköpings Symfoniorkester 2003